

2020/2216(INI)

25.2.2021

LAUSUNTO

oikeudellisten asioiden valiokunnalta

sisämarkkina- ja kuluttajansuojavaliokunnalle

Euroopan digitaalisen tulevaisuuden rakentamisesta: digitaalisten sisämarkkinoiden toiminnan esteiden poistaminen ja tekoälyn käytön parantaminen eurooppalaisten kuluttajien hyväksi (2020/2216(INI))

Valmistelija (*): Marion Walsmann

(*) Valiokuntien yhteistyömenettely – työjärjestyksen 57 artikla

PA_NonLeg

EHDOTUKSET

Oikeudellisten asioiden valiokunta pyytää asiasta vastaavaa sisämarkkina- ja kuluttajansuojavalioikuntaa sisällyttämään seuraavat ehdotukset päätöslauselmaesitykseen, jonka se myöhemmin hyväksyy:

Yleistä

1. korostaa, että täysin toimivat digitaaliset sisämarkkinat ovat tärkeitä ja että tekoälyn, robotiikan ja niihin liittyvien teknologioiden käytöllä voi olla positiivinen vaikutus markkinoihimme ja yhteiskuntaamme, sillä niillä on potentiaalia vastata tehokkaasti yhteiskuntien kohtaamiin haasteisiin, mikä on käynyt selväksi erityisesti covid-19-pandemian aikana; katsoo kuitenkin, että sosioekonomisia, oikeudellisia ja eettisiä vaikutuksia on tarkasteltava huolellisesti EU:n arvojen mukaisesti oikeudellisen selkeyden aikaansaamiseksi kuluttajille ja yrityksille;
2. katsoo, että pk-yritysten, startup-yritysten ja toimintaansa laajentavien yritysten digitalisaatiokehitystä on tuettava, sillä ne ovat Euroopan talouden selkäranka ja niillä on tärkeä rooli uusien teknologioiden käyttöönotossa Euroopassa; kehottaa komissiota noudattamaan oikeasuhteista lähestymistapaa, jotta tällaiset yritykset voivat kehittyä ja innovoida, mukaan lukien pk-yritysten ja startup-yritysten digitalisointia koskevat erityistoimenpiteet tulevassa lainsäädännössä, tekemään ennen lainsäädännön antamista toimivuustarkastuksen pk-yritysten kannalta ja pitämään hallinnolliset rasitteet ja esteet mahdollisimman vähäisinä muun muassa ottamalla huomioon niiden asema digitalisaatiokehityksen kaikissa vaiheissa, kehittämällä oikeudenmukaisia ja tehokkaita standardeja, poistamalla tarpeettomat oikeudelliset esteet tietojen saatavuudelta ja parantamalla digitaalisen sisällön rajatylittävää saatavuutta ja saavuttamalla samanaikaisesti taustalla olevat toimintapoliittiset tavoitteet;
3. korostaa, että pk-yrityksillä on monia haasteita digitaalisilla markkinoilla, koska monet niiden omistajista eivät ole tietoisia luomansa datan arvosta, niillä ei ole tarvittavia välineitä sen käsittelemiseen eikä riittäviä valmiuksia toimia digitaalisuudessa, ja että pk-yritysten todellinen oikeussuojan saatavuus edellyttää asiantuntemusta lainsäädännön ja teknologian alalla, mikä on harvinainen ja kallis yhdistelmä; kehottaa siksi komissiota sisällyttämään teknologiaan liittyvän oikeudellisen asiantuntemuksen edistämisen Euroopassa digitaalisia taitoja koskevaan strategiaansa, korostaa tarvetta lisätä investointeja ja suhtautuu myönteisesti uusien rahoitusvälineiden käyttöönottoon tekoäly-yritysten, myös pk-yritysten ja startup-yritysten, tukemiseksi kaikkialla Euroopassa;
4. huomauttaa, että digitaaliset sisämarkkinat ja tekoäly kehittyvät nopeasti, ja korostaa siksi joustavan, tulevaisuuden vaatimukset huomioon ottavan, oikeasuhteisen ja yhdenmukaistetun eurooppalaisen kehyksen merkitystä; kehottaa komissiota esittämään tasapainoisia ehdotuksia ja aloitteita, joissa tuetaan innovointia ja varmistetaan samalla kuluttajien turvallisuus ja suojeleminen, ja siten välttämään toisaalta yleispätevää lähestymistapaa ja toisaalta digitaalisten sisämarkkinoiden pirstoutumista erilaisilla kansallisilla lähestymistavoilla, myös monilla tarpeettomilla tekoälyalan alakohtaisilla esteillä;

Tekoälyn käytön parantaminen eurooppalaisten kuluttajien hyväksi

5. pitää tekoälyn uutta sääntelykehystä tarpeellisena, jotta voidaan käsitellä automatisoidun päätöksenteon mahdollisia riskejä ja maksimoida käyttäjien luottamus ja hyödynsaanti ja turvata EU:n kansalaisten edut sekä varmistaa samalla riittävän tasoinen suoja; kehottaa siksi komissiota esittämään perusteellisen vaikutustenarvioinnin, jossa yksilöidään voimassa olevan lainsäädännön oikeudelliset puutteet, ja sen jälkeen ehdotuksen tekoälyn ja automatisoitujen päätöksentekojärjestelmien käyttöä koskevaksi riskiperusteiseksi, innovointiystävälliseksi, vakaaksi ja tulevaisuuden vaatimukset täyttäväksi lainsäädäntökehykseksi, joka perustuu humaaniin ja ihmiskeskeiseen lähestymistapaan ja jossa keskitytään oikeudellisten puutteiden korjaamiseen, sanotun kuitenkin rajoittamatta nykyisen alakohtaisen lainsäädännön soveltamista;
6. on vakaasti sitä mieltä, että yhdenmukaiset ja tulevaisuuden haasteet huomioon ottavat tekoälyn ja suuririskisyyden määritelmät ovat ratkaisevan tärkeitä, jotta kuluttajille ja yrityksille varmistetaan oikeudellinen selkeys, myös toimintahäiriötä tai onnettomuutta koskevien korvausvaatimusten yhteydessä ja riskiperusteisen lähestymistavan puitteissa; muistuttaa, että tässä lähestymistavassa olisi otettava huomioon näihin teknologioihin sisältyvä potentiaali perusoikeuksien rikkomiseen ja ennakkoiluulojen tai haittojen aiheuttamiseen yksilöille tai koko yhteiskunnalle, ja muistuttaa, että suuririskisten tekoälysovellusten kehittämisen, käyttöönoton ja käytön on tapahduttava aina ihmisen täydessä valvonnassa;
7. korostaa, että vastuun osoittamista koskevien selkeiden EU:n sääntöjen puuttuminen tekoälysovellusten aiheuttaman toimintahäiriön tai onnettomuuden sattuessa on yksi tekoälyyn perustuvien teknologioiden laajan käyttöönoton keskeisistä esteistä, ja on siksi vakuuttunut siitä, että nykyistä lainsäädäntöä on nykyaikaistettava teknologian kehityksen mukaisesti, mukaan lukien tekoälyn mahdollistama kehitys; kehottaa komissiota päivittämään muun muassa tuotevastuudirektiiviä¹ erityisesti määrittelemällä uudelleen käsitteet ”tuote”, ”vahinko” ja ”puutteellinen turvallisuus” ja harkitsemalla muutoksia ”todistustaakan” käsitteeseen, jonka olisi heijastettava yleiseen tuoteturvallisuudirektiiviin² tehtyjä muutoksia, ja ehdottamaan tekoälyoperaattoreille vastuukehystä, joka perustuu vaikutustenarvioinnin tuloksiin ja jossa otetaan huomioon tekoälyn käyttäjien ja kuluttajien haavoittuvuus takaamalla heidän tehokkaan suojelunsa, ja varmistetaan, että vahingon kärsineille uhreille maksetaan oikeudenmukainen korvaus, ja joka perustuu siihen, kuinka suuri osapuolen hallussa oleva operatiivinen riski on, kun otetaan huomioon kehitys- ja käyttöönottovaihe; korostaa, että lainsäädännön päivittämisen olisi oltava Euroopan parlamentin vastaavien suositusten mukaista;
8. toteaa, että yhteiskunnan, myös kuluttajien, olisi hyödyttävä sellaisten tekoälyteknologioiden vastuullisesta kehittämisestä, käyttöönotosta ja käytöstä, jotka hyödyttävät kansalaisia, luovat mahdollisuuksia yrityksille ja palvelevat yhteiskunnan etua; pyytää siksi komissiota määrittelemään selkeät eettiset normit sellaisen tekoälyn, robotiikan ja niihin liittyvän teknologian kehittämiseksi, käyttöönotolle ja käytölle, jossa kunnioitetaan täysimääräisesti perusoikeuksia ja taataan ihmisarvo, oikeudenmukaisuus, turvallisuus, avoimuus, hyvä hallintotapa ja kuluttajansuojaoikeudet, ottaen huomioon

¹ EYVL L 210, 7.8.1985, s. 29.

² EYVL L 11, 15.1.2002, s. 4.

paremman sääntelyn periaatteet, ja kehottaa komissiota tekemään tiivistä yhteistyötä jäsenvaltioiden kanssa eettisten periaatteiden täytäntöönpanossa ja valvonnassa, laatimaan suuntaviivoja ja ottamaan kansalaiset ja asiaankuuluvat sidosryhmät mukaan;

9. korostaa, että tekoälyn kehittämisen kannalta datan vapaa liikkuvuus toimivilla digitaalisilla sisämarkkinoilla sovellettavan lainsäädännön, kuten yleisen tietosuoja-asetuksen³, mukaisesti on olennaisen tärkeää ja että tätä olisi tuettava vankkapohjaisella oikeudellisella kehyksellä, jolla edistetään yritysten välistä luottamusta ja joka sisältää tarvittaessa asianmukaiset, syrjimättömät ja oikeudenmukaiset sopimussäännöt, joilla puututaan nykyiseen voimasuhteiden tai markkinoiden epätasapainoon ja varmistetaan kuluttajaystävällinen lähestymistapa tietojen saatavuuteen ja valvontaan, mukaan lukien asianmukaisissa olosuhteissa sellaisten tietojen, jotka on luotu yleishyödyllisten palvelujen tarjoamisen yhteydessä, ja rajoitetaan saatavuutta koskevia tarpeettomia esteitä sovellettavien unionin sääntöjen mukaisesti; suhtautuu myönteisesti komission sitoumukseen rakentaa aidot eurooppalaiset datan sisämarkkinat, jotta yritykset voivat käynnistää toimintansa ja laajentaa sitä, innovoida sekä kilpailla tai tehdä yhteistyötä oikeudenmukaisin ehdoin;
10. palauttaa mieliin tekoälyteknologian tarjoamien mahdollisuuksien maailmanlaajuisen ulottuvuuden ja korostaa, että EU:n olisi otettava maailmanlaajuinen johtajuus tekoälyn kehittämisessä; kehottaa komissiota edistämään samanmielisten maiden kanssa johdonmukaista kansainvälistä yhteistyötä, jolla edistetään tekoälyyn liittyviä synergioita eurooppalaisten yhteisöjen välillä, ja muita monenvälisiä foorumeja, joilla pyritään yhdenmukaistamaan toimia ja koordinoimaan tekoälyn kehittämistä paremmin; kehottaa komissiota tukemaan monenvälisiä pyrkimyksiä keskustella asianmukaisilla foorumeilla kansainvälisistä standardointiprosesseista tekoälyn kehittämisen, käyttöönoton ja käytön ohjaamiseksi; panee tältä osin merkille tavoitteen ottaa käyttöön maailmanlaajuinen digitaalisen yhteistyön strategia ja tekoälyä koskeva transatlanttinen sopimus;

Sisämarkkinoiden toimintaan liittyvät digitaaliset osatekijät

11. korostaa, että kansalaisten olisi käyttäjinä ja kuluttajina saatava aina ajoissa ja ymmärrettävästi tietoa algoritmisten järjestelmien olemassaolosta ja että he hyötyvät jo nyt vahvoista tietosuojasäännöistä, kuten yleisestä tietosuoja-asetuksesta ja sähköisen viestinnän tietosuojadirektiivistä⁴; kehottaa hyväksymään kiireellisesti vahvan sähköisen viestinnän tietosuoja-asetuksen ja panemaan tehokkaasti täytäntöön yleisen tietosuoja-asetuksen ja sen periaatteet, myös sisäänrakennetun ja oletusarvoisen yksityisyyden suojan; pitää myönteisenä, että komissio suunnittelee toimenpiteitä, jotta yksityishenkilöt voisivat käyttää oikeuksiaan, ja että se kannustaa oikeudenmukaisiin ja syrjimättömiin käytäntöihin perustuvia kuluttajakeskeisiä järjestelmiä, joiden avulla kuluttajat voivat valvoa valintojaan turvaamalla aina heidän suostumuksensa, oikeuden saada selityksiä ja mahdollisuuksien mukaan oikeuden käyttää liitettyä laitetta ja kaikkia sen toimintoja, vaikka kuluttajat peruuttaisivat suostumuksensa tietojen jakamiseen laitteen valmistajan tai kolmansien osapuolten kanssa;

³ EUVL L 119, 4.5.2016, s. 1.

⁴ EYVL L 201, 31.7.2002, s. 37.

12. pyytää komissiota varmistamaan, että käyttäjille ja kuluttajille tiedotetaan asianmukaisesti ja että heidän oikeutensa määritetään selkeästi ja taataan tehokkaasti, kun tekoälyjärjestelmät räätälöivät tuotteen tai palvelun käyttäjilleen ja kun he ovat vuorovaikutuksessa automatisoitujen päätöksentekojärjestelmien kanssa tai kun heihin sovelletaan itsenäisiä prosesseja tai päätöksiä, ja että automatisoidut päätöksentekojärjestelmät eivät vahingoita kuluttajia tai tuota kuluttajille subjektiivisia, epäoikeudenmukaisia, kohtuuttomia tai laittomia, puolueellisia tai syrjiviä tuloksia sisämarkkinoilla;
13. huomauttaa, että itseoppivien algoritmien käyttö mahdollistaa sen, että yritykset saavat kattavan käsityksen kuluttajien henkilökohtaisista olosuhteista ja käyttäytymismalleista ja antaa niille mahdollisuuden räätälöidä mainontaansa, ja korostaa tarvetta varmistaa käyttäjien oikeuksien vahva suojelu digitaalisia palveluja koskevassa säädöksessä (DSA), jotta voidaan erityisesti suojella muun muassa sananvapautta ja tiedonvälityksen vapautta sekä palvelujen tarjoamisen vapautta ja suojella käyttäjiä haitallisilta liiketoimintakäytännöiltä, jotka perustuvat tietojen luvattomaan kohdentamiseen tai niiden hyväksi käyttämiseen; toistaa, että sopimusehdoissa on noudatettava avoimuutta, jotta käyttäjä voi tehdä tietoon perustuvia valintoja, ja niissä on ilmoitettava ehdot mahdolliselle tietojen jakamiselle kolmansille osapuolille ja se missä määrin tietoja jaetaan;
14. korostaa tarvetta taata suurempi avoimuus internetalustojen kuluttajia koskevissa säännöissä sekä se, että ne ovat unionin kuluttajansuojanormien mukaisia, eikä pidä hyväksyttävänä kuluttajien altistamista vaarallisille ja väärennetyille tuotteille; korostaa siksi, että digitaalisten sisämarkkinoiden vahvistamiseksi verkossa toimiville markkinapaikoille tarvitaan selkeitä velvollisuuksia, jotka perustuvat suhteellisuusperiaatteeseen; toteaa, että digitaalisia palveluja koskevassa säädöksessä on täsmennettävä sisällön isännöintialustojen vastuuta niillä myydyistä tai markkinoiduista tuotteista, jotta voidaan ottaa huomioon kuluttajansuojatoimet, joita olisi noudatettava kaikkina aikoina, sekä niihin liittyvät vähittäismyyjien ja kuluttajien oikeussuojatoimenpiteet muun muassa tukkimalla oikeudellinen porsaanreikä, jonka vuoksi käyttäjät eivät saa heille lain tai tavaroiden toimitussopimuksen mukaisesti kuuluvaa suoritusta esimerkiksi siksi, ettei ensisijaista myyjää pystytä tunnistamaan (asiakkaan tuntemisvelvollisuus); ehdottaa, että harkitaan mahdollisuutta vaatia, että kolmansista maista tulevilla digitaalisen palvelun tarjoajilla, jotka tarjoavat palvelujaan EU:ssa, on unioniin sijoittautunut edustaja;
15. kehottaa komissiota arvioimaan hajautetun tilikirjan teknologioiden, mukaan lukien lohkoketju, eli älynsopimusten kehittämistä ja käyttöä digitaalisilla sisämarkkinoilla ja tarjoamaan ohjeita ja harkitsemaan asianmukaisen oikeudellisen kehyksen kehittämistä, jotta varmistetaan yritysten ja kuluttajien oikeusvarmuus, erityisesti laillisuutta koskeva kysymys, älynsopimusten täytäntöönpano rajat ylittävissä tilanteissa ja tarvittaessa vahvistamisvaatimukset;
16. toteaa, että markkinoilla on epätasapainoa digitaalisten yritysten osalta, koska suuret alustat, joilla on merkittäviä verkostovaikutuksia esimerkiksi niiden hallussa olevien tietojen vuoksi, voivat pakottaa kuluttajat ja asiakkaat noudattamaan niiden liiketoimintakäytäntöjä ja toimia näin ollen tosiasiallisesti digitaalitalouden ”verkkoportinvartijoina”, mikä luo merkittäviä esteitä ja epäreilua kilpailua, jolla on suhteeton vaikutus pk-yrityksiin; kehottaa komissiota ottamaan käyttöön toimenpiteitä

kuluttajien, startup-yritysten ja pk-yritysten oikeuksien suojelemiseksi palauttamalla sisämarkkinoiden tasapuoliset toimintaedellytykset ja asettamalla selkeät yhteentoimivuutta koskevat velvoitteet.

**TIEDOT HYVÄKSYMISESTÄ
LAUSUNNON ANTAVASSA VALIOKUNNASSA**

Hyväksytty (pvä)	22.2.2021
Lopullisen äänestyksen tulos	<div>+: 24</div> <div>–: 0</div> <div>0: 0</div>
Lopullisessa äänestyksessä läsnä olleet jäsenet	Manon Aubry, Gunnar Beck, Geoffroy Didier, Pascal Durand, Angel Dzhambazki, Ibán García Del Blanco, Jean-Paul Garraud, Esteban González Pons, Mislav Kolakušić, Gilles Lebreton, Karen Melchior, Jiří Pospíšil, Franco Roberti, Marcos Ros Sempere, Ernő Schaller-Baross, Stéphane Séjourné, Raffaele Stancanelli, Marie Toussaint, Adrián Vázquez Lázara, Axel Voss, Marion Walsmann, Tiemo Wölken, Lara Wolters, Javier Zarzalejos
Lopullisessa äänestyksessä läsnä olleet varajäsenet	Andrzej Halicki, Javier Nart, Emil Radev

**LOPULLINEN ÄÄNESTYS NIMENHUUTOÄÄNESTYKSENÄ
LAUSUNNON ANTAVASSA VALIOKUNNASSA**

24	+
EPP	Geoffroy Didier, Esteban González Pons, Jiří Pospíšil, Ernő Schaller-Baross, Axel Voss, Marion Walsmann, Juan Ignacio Zoido Álvarez
S&D	Ibán García Del Blanco, Franco Roberti, Marcos Ros Sempere, Tiemo Wölken, Lara Wolters
RENEW	Pascal Durand, Karen Melchior, Stéphane Séjourné, Adrián Vázquez Lázara
ID	Gunnar Beck, Jean-Paul Garraud, Gilles Lebreton
VERTS/ALE	Marie Toussaint
ECR	Angel Dzhambazki, Raffaele Stancanelli
GUE/NGL	Manon Aubry
NI	Mislav Kolakušić

0	-

0	0

Symbolien selitys:

+ : puolesta

- : vastaan

0 : tyhjää